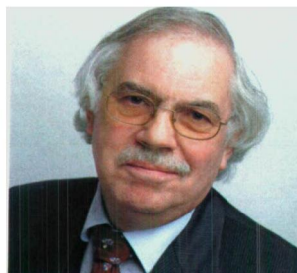

Kopen! Kopen! Kopen!

Dr. Jan Vis MBA CMC RV FRICS (vis@brightorangetalanton.nl) is voorzitter van de maatschap BrightOrangeTalanton (Corporate Finance) en als adjunct-professor Business Valuation en Value Based Management verbonden aan de Rotterdam School of Management Erasmus University te Rotterdam. Deze column geeft de persoonlijke mening van de auteur weer.

Onder de kop "Zwak cijferseizoen wordt gered door stevige macrocijfers uit de VS en Europa" laat een journalist van Het Financieel Dagblad (26 augustus 2013) weten dat de beurs overeind bleef. Voor de goede waarnemer natuurlijk geen groot nieuws. Vervolgens komt een beurshandelaar aan het woord die opmerkt: "Macroeconomische cijfers zorgen voor een positieve ondertoon van de aandelenmarkt." Het blijkt dat beleggers vooruit lopen op economisch herstel. "Zo bleek de eurozone in het tweede kwartaal uit de recessie gekropen en was de Amerikaanse economische groei met 1,7 procent hoger dan verwacht. Binnenlands staan de zaken er slechter voor: in Nederland geven consumenten nog steeds weinig uit, blijft de economische groei laag en worden de verwachtingen gedrukt door de aanstaande bezuinigingen." (FD 26/8/2013, blz. 11). Premier Rutte heeft dan ook iedereen opgeroepen "het CPB te verslaan". Hij lijkt van mening dat een gezonde portie koopwoede de welvaart verhoogt. Naast foutief is de opvatting van de premier ook niet erg origineel. Tijdens een radio-uitzending in 1931 zegt de Engelse econoom Keynes dat spaarzaamheid kan leiden tot een "vicious circle" van armoede. Hij voegt daar aan toe: als "you save five shillings, you put a man out of work for a day", ook Keynes kent het effect van retoriek. Hij moedigt de Engelse huisvrouwen aan zich over te geven aan een 'buying spree' en roept de overheid op zich te buiten te gaan aan het uitvoeren van allerlei bouwwerken. "Why not pull down the whole of South London from Westminster to Greenwich, and make a good job of it... Would that employ men? Why, of course it would!"

Als besteden wordt aangemoedigd is sparen kennelijk ongewenst.

De weerzin van Keynes ten opzichte van sparen komt duidelijk tot uitdrukking in zijn bekende boek *The General Theory of Employment, Interest and Money* (1936). De traditionele spaarzin van burgers wordt simpelweg afgedaan als 'absurd'. Als burgers het in bestedingsop-

zicht laten afweten moet de overheid ingrijpen (waarom eigenlijk?). Daar het heffen van additionele belastingen de neiging tot consumeren verder beperkt zit er niets anders op dan 'deficit spending'. Het creëren van schuld als panacee. Of de overheidsbestedingen zinrijk zijn of niet is voor Keynes niet van belang. Hij gaat zelfs zover dat hij de bouwers van de piramiden lof toezingt voor het werkgelegenheidseffect dat zij bereikten. Herodotus beweert echter dat vooral slaven voor het werk werden ingezet. Moderne wetenschappers nuanceren dit beeld en nemen aan dat vooral Egyptische boeren, als 'herendienst', te werk werden gesteld. Overigens lijkt het nut van piramiden beperkt: verblijfplaats voor slechts enkele dode mensen.

Als besteden wordt aangemoedigd is sparen kennelijk ongewenst. Dat betekent dat het volgens sommigen ongewenst is iets opzij te leggen voor onvoorziene en voorziene omstandigheden. Afgezien van het feit dat de beslissing te sparen tot het persoonlijk domein van de burgers behoort, kan de vraag worden gesteld: is het een maatschappelijke zonde dat mensen zelf de verantwoordelijkheid nemen dat onverhoopte situaties van zorg en gebrek dragelijk worden? Vormt de wens om kinderen een goede start te geven een probleem? Is het verstandig anderen de zorg voor een betrouwbaar pensioen toe te vertrouwen?

Afhankelijkheid maakt kwetsbaar en dat geldt des te meer voor gedwongen afhankelijkheden. Daarnaast is het belangrijk het feit onder ogen te zien dat sparen fungeert als motor voor welzijn en vooruitgang. Sparen is niet alleen goed voor het individu maar ook voor de samenleving als geheel. Het is een populaire socialistische misvatting dat moet worden uitgegaan van klassentegenstellingen. Het valt verder op goede gronden te betwijfelen of er wel zoiets als macro-economie bestaat. Voor het individu is het door middel van sparen mogelijk consumptie uit te stellen. Het teveel van vandaag repareert een mogelijk tekort in de toekomst. Verder zorgt sparen voor extra inkomen. (De huidige kunstmatige lage rente leidt tot misallocatie van middelen!) Voor de samenleving betekent sparen dat consumenten over meer en betere goederen en diensten kunnen gaan beschikken. Door te sparen is het mogelijk kapitaalgoederen, die zelf ongeschikt zijn voor consumptie, te benutten. Door het bestaan van kapitaalgoederen kunnen meer consumentengoederen worden voortge-

bracht. De kapitalistische samenleving maakt het mogelijk dat spaarders rente ontvangen, dat lonen worden verhoogd en prijzen omlaag kunnen. Welvaart en welzijn groeien. Hogere inkomens zorgen op hun beurt voor toenemende besparingen waardoor het proces versnelt. Het is niet voor niets dat landen die een economische achterstand ervaren, en daarom willen groeien, vooral behoefte hebben aan opbouw en uitbreiding van de hoeveelheid kapitaalgoederen.

De wens te kunnen sparen heeft uiteraard consequenties. Zoals eerder opgemerkt is sparen gemakkelijker indien het inkomen hoog is. Ongelijkheid van inkomens is wellicht politiek ongewenst maar economisch verre van schadelijk. Ook overheden dienen een spaarzaam gebruik te maken van de mogelijkheid schulden aan te gaan. Zuinige overheden kunnen toe met lagere belastingen en dat verhoogt de levensstandaard van burgers; een van de bronnen van de 'wealth of nations'.

Sparen is afzien van consumptie en dat zorgt ervoor dat een deel van de geproduceerde goederen onverkoopbaar blijkt.

De tegenstanders van sparen zijn van mening dat spaarders alleen uit puur eigenbelang sparen en daardoor maatschappelijke schade kunnen berokkenen. De kreet algemeen belang is hier goed bruikbaar. Het valt natuurlijk niet mee te achterhalen wat dat belang is. Zo kan de vraag worden gesteld welk telefoonnummer gebruikt moet worden om het algemeen belang te spreken te krijgen. Sparen is afzien van consumptie en dat zorgt ervoor dat een deel van de geproduceerde goederen onverkoopbaar blijkt. Zolang ondernemers het gespaarde geld investeren is er geen groot probleem. De vraag naar kapitaalgoederen komt in de plaats van de vraag naar consumentengoederen. Het probleem ontstaat indien het gespaarde geld niet wordt geïnvesteerd, bijvoorbeeld omdat geen goede investeringsmogelijkheden voorhanden zijn. Als geen sprake is van een groeiende bevolking of van toepasbare uitvindingen ontstaat een stagnerende samenleving. Keynesianen spreken in dit verband vaak over een 'mature' economie. Indien deze redenering correct is schiet de totale vraag tekort. Geproduceerde voorraden blijven onverkocht, uitbreidingsplannen verdwijnen in de bureaulade en er ontstaat blijvende werkloosheid. Voor de aanhangers van deze gedachte is spaarzaamheid een gruwel. Inkomens moeten zoveel mogelijk worden beperkt. Onteigening van inkomens met behulp van een hoog belastingtarief is het gevolg. Ondernemers worden aangemoedigd het bedrijfsresultaat zoveel mogelijk in de vorm van dividend uit te keren. Overheidsingrijpen

en regulering dwingen desnoods tot besteden. Uiteraard worden nobele motieven als duurzaamheid, veiligheid en rechtvaardigheid daarbij niet geschuwd. Elk weldenkend mens is daar toch voor?

Het duiden van economische verschijnselen is lastiger dan menigeen denkt. De simpele metafoor van opgaan, blinken en verzinken past niet zonder meer op de samenleving als geheel. De maatschappij bestaat uit miljoenen individuen die op zeer verschillende wijzen hun leven vormgeven. Leeftijd, geslacht, opleiding, overtuigingen en gezondheidstoestand zorgen ervoor dat economische processen steeds weer opnieuw beginnen en eindigen. Op dit moment zijn sommige mensen werkloos en andere maken meer uren dan gewenst; elke dag zijn er mensen die de arbeidsmarkt betreden en verlaten. Naast het afbetalen van de hypotheek worden ook nieuwe hypotheek afgesloten. Sparen betekent natuurlijk niet dat verdiend inkomen nooit wordt besteed, het betekent dat inkomen op een later moment wordt aangewend. Besteden en sparen gebeurt simultaan. Sparen houdt in dat later wordt besteed en naarmate meer wordt gespaard kan het moment van besteden later plaatsvinden. Indien veel wordt gepaard moet de productiestructuur zodanig veranderen dat de additioneel geproduceerde goederen ook later ter beschikking komen. Zo ontstaat een complexe productiestructuur die het mogelijk maakt complexe, langdurige, technieken toe te passen. Daarom zijn interventies zoals de huidige kunstmatige lage rentestand desastreus. Eerder genomen beslissingen blijken niet goed uit te pakken en dat veroorzaakt op grote schaal onzekerheid en het aanpassen van bestaande plannen. Door onzekerheid bevangen consumenten en producenten handelen nauwelijks.

De allerbelangrijkste stap die nu moet worden gezet is het terugbrengen van vertrouwen.

Dat brengt ons bij de actuele economische situatie. De allerbelangrijkste stap die nu moet worden gezet is het terugbrengen van vertrouwen. Niet voor de korte termijn maar juist met het oog op de lange termijn. Zodra mensen mogelijkheden zien hun positie en situatie te verbeteren ontstaat de wens tot handelen. Aanpassingen moeten zo snel mogelijk op gang komen. Opgehoopte voorraden zullen bij een aangepaste prijs verdwijnen; dat geldt ook voor onroerende zaken. Flexibiliteit is van groot belang, zeker op het gebied van lonen en arbeidsvoorwaarden. Garanties, subsidies, overmatig reguleren, toezicht houden en belastingen zorgen voor hoge kosten en belemmeren de vrije ontwikkeling van onze samenleving. ■